

Nominacja profesorska – Jan Dzierżek

W dniu 18.10.2024 r. w Pałacu Prezydenckim dr hab. Jan Dzierżek, pracownik Wydziału Geologii Uniwersytetu Warszawskiego i Państwowego Instytutu Geologicznego – Państwowego Instytutu Badawczego w Warszawie, odebrał z rąk prezydenta RP Andrzeja Dudy nominację profesorską w dziedzinie nauk ścisłych i przyrodniczych w dyscyplinie nauki o Ziemi i środowisku (ryc. 1), nadaną mu postanowieniem z 21.12.2022 r. Serdecznie gratulujemy!

Jan Dzierżek zainteresowanie naukami przyrodniczymi przejawiał już w czasie nauki w liceum ogólnokształcącym w Sandomierzu, do którego uczęszczał w latach 1973–1977. Studia geograficzne ukończył w 1981 r. na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej (UMCS) w Lublinie, specjalizując się w geografii fizycznej. Pracę magisterską poświęconą rzeźbie doliny dolnej Opatówki na tle budowy geologicznej wykonał pod opieką docenta Andrzeja Henkla. W 1985 r. ukończył studia na Wydziale Geologii Uniwersytetu Warszawskiego, specjalizując się w geologii czwartorzędu. Pracę magisterską dotyczącą rzeźby i osadów lodowcowych oraz osadów i procesów zboczowych w Dolinie Pięciu Stawów Polskich w Tatrach wykonał wspólnie z Jerzym Nitychorukiem pod opieką profesora Leszka Lindnera.

Rada Wydziału Geologii Uniwersytetu Warszawskiego nadała mu w 1994 r. stopień doktora nauk o Ziemi w zakresie geologii na podstawie rozprawy *Czwartorzęd w rejonie Doliny Środkowej Noteci*, a jego promotorem był profesor Zbigniew Lamparski. W 2011 r. uzyskała na Wydziale Geologii Uniwersytetu Warszawskiego stopień doktora habilitowanego nauk o Ziemi w zakresie geologii na podstawie rozprawy *Paleogeografia wybranych rejonów Polski w czasie zlodowacenia Wisły*.

Zainteresowania naukowe Jana Dzierżka skupiały się wokół kilku głównych zagadnień związanych z geologią czwartorzędu, a wyniki swoich badań przedstawiał na konferencjach krajowych i międzynarodowych oraz publikował w czasopiśmie polskich i zagranicznych. Młodzieńcza pasja wyniesiona z aktywności w Studenckim Kole Naukowym Geografów UMCS w Lublinie była inspiracją do wieloletnich badań rzeźby i osadów czwartorzędu Tatr. Skutkowały one rozpoznaniem historii glacialnej i wieku osadów czwartorzędowych w Tatrach, w tym klasyfikacji lodowców gruzowych i przeprowadzeniem pierwszych datowań osadów metodą kosmogenicznego chloru (^{36}Cl).

Profil naukowy Jana Dzierżka w znaczącym stopniu ukształtowała trzymiesięczna wyprawa naukowa do Bell-sundu na Spitsbergenie w 1986 r. (ryc. 2), zorganizowana przez profesora Kazimierza Pękale z Uniwersytetu Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie. Do gościnnej stacji polarnej UMCS w tej części Spitsbergenu zawitał jeszcze w latach 2007 i 2016. Pokłosiem przeprowadzonych badań dotyczących geomorfologii i procesów geologicznych strefy periglacialnej było kilkanaście artykułów, w tym określenie na podstawie 30-letnich obserwacji znikomego tempa soliflukcji na powierzchni tundry i pomiary realnego tempa procesów usypiskowych w okolicy lodowca Scotta.

Ryc. 1. Profesor Jan Dzierżek z prezydentem RP Andrzejem Dudą w czasie uroczystości w Pałacu Prezydenckim. Fot. G. Jakubowski

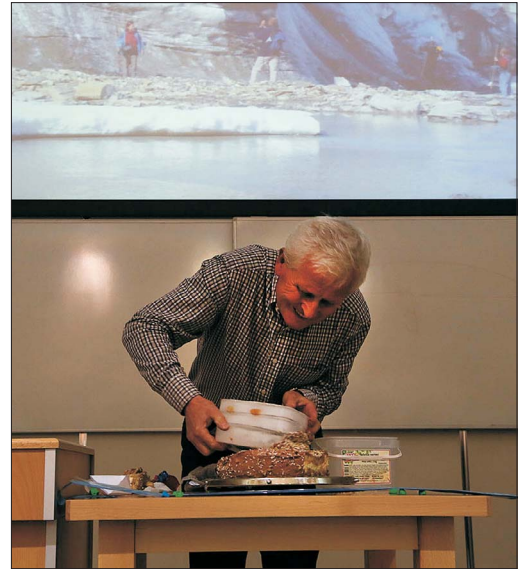

Ryc. 2. Na tundrze spitsbergeńskiej przed czołem Lodowca Scotta. Fot. P. Zagórski

W swoich badaniach czwartorzędu Polski opracował model budowy geologicznej i stratygrafii osadów czwartorzędowych Doliny Środkowej Noteci oraz paleogeografię Niziny Mazowieckiej, Pojezierza Dobrzyńskiego, Wysoczyzny Drohickej i Pojezierza Suwalskiego w plejstocenie. Brał udział w przygotowaniu wysoko ocenianych i licznie cytowanych prac zbiorowych zawierających syntezę stratygrafii i paleogeografii Polski w czwartorzędzie oraz rekonstrukcję klimatu Polski w młodszym plejstocenie. Dzięki współpracy z profesorem Markiem Zredą z Uniwersytetu Stanu Arizona i realizacji projektów badawczych finansowanych przez Komitet Badań Naukowych i amerykańską Narodową Fundację Nauki wprowadził do badań czwartorzędu w Polsce, już 25 lat temu, pionierską wtedy metodę datowania osadów czwartorzędowych z użyciem izotopów kosmogenicznych. W ostatnich latach jego zainteresowania badawcze koncentrują się głównie na czwartorzędzie Gór Świętokrzyskich i stratygrafii lessów.

Ryc. 3. W trakcie zajęć terenowych dla studentów Wydziału Geologii na Pojezierzu Dobrzyńskim. Fot. A. Mitura

Ryc. 4. Przekształcanie powierzchni wysoczyzny przez lądolód – prezentacja w czasie wykładu dla studentów Wydziału Geologii. Fot. M. Ostrowski

Jan Dzierżek jest autorem i współautorem kilkunastu arkuszy *Szczegółowej Mapy Geologicznej Polski w skali 1:50 000* oraz *Mapy osuwisk i terenów zagrożonych w skali 1:10 000*. Ma uprawnienia zawodowe do kierowania pracami geologicznymi i ich nadzorowania. Jest doświadczonym i wszechstronnym dydaktykiem (ryc. 3), który wprowadził do programu kształcenia na Uniwersytecie Warszawskim 20 nowych przedmiotów i programów zajęć. Wśród najważniejszych osiągnięć w jego karierze nauczyciela akademickiego jest cykl autorskich zajęć w ramach międzyuczelnianych studiów varsavianistycznych i Akademii Wiedzy o Mieście (2009–2012): *Geologiczny fundament miasta* (400 słuchaczy), *Narodziny Wysoczyzny Warszawskiej*, *Pod stopami wielkiego miasta*, a także wygłoszony na zaproszenie dziekana Wydziału Geografii Białoruskiego Uniwersytetu Państwowego w Mińsku (2016) wykład *The Little Ice Age – the world and the people*. Zainicjował wymianę studencką z tym wydziałem i prowadził ją w latach 2014–2017. Wypromował 1 doktora, 18 magistrów, 15 licencjatów i 3 inżynierów. Jest współzałożycielem i opiekunem koła naukowego Klub Aktywnego Czwartorzędowca *Gigant* na Wydziale Geologii oraz współautorem 7 podręczników i książek akademickich.

Od 38 lat jest związany z Wydziałem Geologii Uniwersytetu Warszawskiego, gdzie zdobywał wszystkie stopnie i pełnił funkcje zastępcy dyrektora i dyrektora (2 kadencje) Instytutu Geologii Podstawowej oraz kierownika Katedry Geologii Klimatycznej. Od maja 2024 r. jest także pracownikiem Państwowego Instytutu Geologicznego-PIB w Warszawie, gdzie pełni funkcję głównego koordynatora *Szczegółowej Mapy Geologicznej Polski* oraz zastępcy kierownika Zakładu Kartografii Geologicznej i Badań Regionalnych. Z kartografią geologiczną był przez wiele lat ściśle związany przez zaangażowanie w Komisji Opracowań Geologicznych przy Państwowym Instytucie Geologicznym-PIB, także jako zastępca przewodniczącego. Jest członkiem Komisji Egzaminacyjnej przy Ministrze Klimatu i Środowiska do stwierdzania uprawnień geologicznych w kategorii VIII (wykonywanie, dozorowanie i kierowanie pracami geologicznymi).

Jan Dzierżek ma na swym koncie ponad 25 prelekcji, warsztatów, wystaw dla uczniów szkół, nauczycieli i grup

entuzjastów. Jako materiał reklamowy Wydziału Geologii opracował scenariusz do filmu *Zmiany klimatu w historii Ziemi* (2007). W ramach Dni Kampusu Ochota z własnoręcznie wykonanych mas cukierniczych i ciast przygotował, we współpracy z członkami Klubu Aktywnego Czwartorzędowca, niecodzienną *Wystawę słodkich minerałów i skał* (2015), którą powtarzał później przy kilku innych okazjach. Jego pomysły na wizualizację budowy geologicznej okolicy Warszawy za pomocą tortu (ryc. 4) były inspiracją między innymi dla autorów Uniwersyteckiej Książki Kucharskiej z okazji 200-lecia Uniwersytetu Warszawskiego (2016). Z szerokiej gamy osiągnięć w tym zakresie szczególne miejsce zajmują dwa wydarzenia: zajęcia *Nasza Warszawa pod ziemią, na Ziemi...* dla 27. Międzynarodowej Parafiady Dzieci i Młodzieży, głównie z ubogich zakątków Litwy, Ukrainy i Białorusi (2015), a także warsztaty *Usłyszeć geologię* dla osób niedosłyszących ze Stowarzyszenia SUITA, przeprowadzone w Europejskim Centrum Edukacji Geologicznej Uniwersytetu Warszawskiego w Chęcinach (2018, 2019).

Jan Dzierżek znajduje też czas na rozwijanie swoich pasji artystycznych. Jest wieloletnim członkiem Chóru Kameralnego *Collegium Musicum* Uniwersytetu Warszawskiego. W ramach tej działalności, popularyzującej polską kulturę w kraju i zagranicą, uczestniczył w wielu festiwalach, spektaklach teatralnych i koncertach, często we współpracy z wybitnymi artystami i muzykami. Wraz z chórem nagrał 13 płyt CD z muzyką poważną i rozrywkową (www.cm.uw.edu.pl). Był organizatorem i współwykonawcą amatorskich programów artystycznych *Rodzinne koledowanie* w warszawskich domach kultury i na Wydziale Nauk o Ziemi UMCS. Razem z profesjonalnym muzykiem i dyrygentem Andrzejem Borzymem założył kabaret muzyczny *Pi...ęci Dekadenci*, dla którego opracował i wykonał 4 programy autorskie. Jest też autorem 2 zbiorów piosenek do użycia amatorskiego pt. *Psalterz Geologa* (2008, 2010), a jego umiejętności wokalne i instrumentalne doceniali wielokrotnie uczestnicy różnych konferencji i spotkań naukowych.

Leszek Marks